

Οι «Ευμενίδες» διδάχτηκαν το 458 π.Χ. Στην πραγματικότητα, ο Αισχύλος αγορεύει υπέρ της δικαιοδοσίας του Αρείου Πάγου την οποία ο Περικλής (στα 462) περιόρισε με τον καταγιισμό νόμων που διέυρυναν το δημοκρατικό πολίτευμα. Με εισήγηση του ρήτορα Εφιάλτη, φίλου και συνεργάτη του Περικλή, οι δικαιοδοσίες του Αρείου Πάγου πέρασαν στην Εκκλησία του Δήμου κι έτσι, από παντοδύναμο ανώτατο συνταγματικό δικαστήριο, μετατράπηκε σε σώμα που δικάζε κυρίως φόνους. Κι αυτή ήταν η αρχαία δικαιοδοσία του. Ο Αισχύλος ψέγει την από τους δημοκρατικούς υποβάθμιση του Αρείου Πάγου αλλά ταυτόχρονα διδάσκει ότι η αυτοδικία πια δεν επιτρέπεται: Υπάρχει θεσμικό όργανο που αναλαμβάνει να δικάσει και να κρίνει τους φόνους, αποδίδοντας δικαιοσύνη «κατά συνείδηση».

Όμως, ο Αισχύλος αναγγέλλει και την αλλαγή στα ήθη. Οι Ερινύες κυνηγούσαν τον Ορέστη, επειδή σκότωσε «όμαιμη» γυναίκα, την μητέρα του Κλυταιμνήστρα, άσχετα με το ότι εκείνη είχε σκοτώσει τον Αγαμέμνονα, άντρα της και πατέρα του Ορέστη αλλά όχι «όμαιμο». Με άλλα λόγια, οι Ερινύες έρχονταν από εποχές μητριαρχικές και παραμερίζονταν.

Οι Ερινύες ήταν «αρχαίες θεές», εκπροσωπούσαν ένα παλιό και ξεπερασμένο πια κόσμο. Η εμφάνιση της Αθηνάς, της θεάς που εξέφραζε τη νέα αντίληψη και που δεν γεννήθηκε από μητέρα αλλά έχει μόνο πατέρα, είναι και για τον Αισχύλο καταλυτική: Η επέμβασή της γίνεται αιτία να αθωωθεί ο Ορέστης, σημαίνοντας ταυτόχρονα και την επικράτηση της πατρικής γραμμής συγγένειας. Και για τον λόγο ότι ο Ορέστης τον θάνατο του πατέρα του εκδικήθηκε, σκοτώνοντας την μάνα του.

Ο παραμερισμός της μητρογραμμικής συγγένειας είναι οριστικός. Μερικές γενιές νωρίτερα, μητριαρχία και πατριαρχία συμβάδιζαν: Ο Αιγέας είχε παραγγείλει στην Αίθρα, αν γεννήσει κόρη, να την κρατήσει εκείνη. Αν κάνει αγόρι, να του το στείλει. Γεννήθηκε ο Θησέας, πήγε στην Αθήνα κι έγινε βασιλιάς της, ήρωας τιμημένος.

Ίσως δεν είναι τυχαίο ότι στον Άρειο Πάγο (=βράχο), εκεί που αθώθηκε ο Ορέστης είχαν στρατοπεδεύσει οι κατ' εξοχή εκπρόσωποι της μητριαρχίας, Αμαζόνες (και θυσίασαν στον πατέρα τους, θεό Άρη), όταν εκστράτευσαν εναντίον της Αθήνας και νικήθηκαν από τον Θησέα. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, ο βράχος ονομάστηκε Άρειος, επειδή εκεί δικάστηκε και αθώθηκε ο Άρης για τον φόνο του Αλιρρόθεου, όπως έχει ήδη αναφερθεί.

(τελευταία επεξεργασία, 26 Απριλίου 2022)